Anul I. No. 12 — Ediţie Specială — EXEMPLARUL 1 LEU — Timişoara, Luni 5 Septemvrie 1932.

VREREA

Director: Ion Stoia-Udrea

Redacţia şi Administraţia: Timişoara, I., Str. E. de Savoya 4.

Abonamente: 100 lei anual; 8 lei lunar.

:—: Apare săptămânal :—

Duminecă, 11 Septemvrie a. c. va fi ziua Mamelor

In urma mişcărilor ce s'au pornit în întreagă lumea pentru a preintâmpina primejdia ameninţătoare a unui nou război, pe care se pregătesc să-l deslănţuiască asupra omenirei mari furnizori de război, comitetul „Ligei impotriva răsboiului Secţiunea Timişoara" a hotărât să convoace pe ziua de 11 Septemvrie a. c. orele 4.3o. p. m. în localul „Fabricei de Bere" din Fabrică, o mare întrunire femeilor, şi indeosebi a mamelor, ca şi dânsele să-şi ridice glasurile lor de protest inpotriva noului măcel ce se pregăteşte.

Toate mamele cari sunt îngrijorate de soarta de mâine a fiilor lor, vor fi prezenta la această întrunire.

Mare întrunire impotriva răsboiului la Timişoara

Concomitent cu congresul ţinut la Amsterdam pentru combaterea războiului, în ziua de 28 August a avut loc şi la Timişoara o mare întrunire publică cu acelaş scop. Intrunirea a fost convocată şi organizată de către un comitet de iniţiativă compus din dnii ing. I. Cristescu, profesor la Şcoala Politechnică din localitate, Dr. Ernest Mühle, medic, Zoltan Franyo, directorul ziarului „6 órai ujsag" şi Ion S. Udrea, directorul ziarului nostru şi a fost ţinut în sala „Novotny" fiind prezenţi circa 1500 de participanţi din Timişoara şi jur.

La orele 11 a. m. în numele comitetului de iniţiativă dl **Ion S. Udrea** deschide şedinţa, făcând o expunere sumară a problemei, care constitue subiectul congresului dela Amsterdam. D-sa vorbeşte apoi despre grozăviile răsboiului şi arată primejdia ce ameninţă din nou omenirea.

Citeşte după aceia apelul lansat de către Comitetul de acţiune imvotriva războiului, comitet constituit la Bucureşti, amintind şi numele celor cari au răspuns la acest apel.

Acelaş apel este cetit apoi în limba maghiară de către dl Biro.

Dl profesor I. Cristescu ia cuvântul şi spune următoarele: Astăzi are loc la Amsterdam congresul impotriva războiului, convocat de cele mai luminate conştiinţe ale lumii noastre, congres la care participă alături de savanţi şi literaţi, representanţii ai asociaţiilor culturale şi ai sindicatelor muncitoreşti.

Toată lumea civilizată urmăreşte cu simpatie şi cu increde re desbaterile acestui congres, care poate fi considerat ca cea mai grandioasă manifestaţie pentru ideia păcii şi ca un avertisment dat cu autoritate morală, amatorilor de aventuri.

Străbatem fără indoială cea mai grea etapă din câte a cunoscut lumea, şi trăim sub ameninţarea celui mai cumplit răsboi, a unui război de distrugere în masă şi de suprimare a civilizaţiei infăptuite cu mari sacrificii de către înaintaşii noştri, — totuş am încredere că adevărul şi binele vor triumfa, — şi am încredere fiindcă este pentru prima oară în istoria omenirei când literaţi, savanţi şi muncitori de toate categoriile şi din toate ţările se adună ca să caute la un loc salvarea.

Increderea mea nu întâmpină decât o singură reservă şi anume, de a nu ne mărgini la această primă manifestaţie de solidaritate, fiindcă avem de străbătut, după părerea mea, trei etape ca să dobândim starea de echilibru necesară realizărilor sociale demne de civilizaţia europeană. Aceste etape ar fi următoarele:

1. să căutăm salvarea împreună cu celelalte naţiuni într'un spirit de colaborare sinceră, care să escludă ideia de dominaţie,

2. înfăptuirea Statelor Unite Europene, cu structură democratică,

3. etapa de echilibru, pentru organizarea statelor noastre europene în conformitate cu aspiraţiile legitime ale majorităţii cetăţenilor liberi, majoritate care să hotărască de destinele ei.

Fără acceptarea mai întâi a ideiei de colaborare, toate speranţele noastre într'o viaţă mai bună rămân simple himere."

După cuvântarea dlui prof. Cristescu, răsplătită cu lungi ovaţiuni din partea auditorilor, ia cuvântul dl dr. **Ernest Mühle,** care face o lungă expunere în limba germană, asupra rorilor războiului. Dsa arată pregătirile cari se fac astăzi pentru războiul viitor şi descrie cu competinţa omului de ştiinţă grozăvia nouilor mijloace de luptă. Vorbeşte despre viitorul război de gaze, când nu vor fi ucişi numai soldaţii de pe front, ci şi copii, femeile şi bătrânii de pe întreg cuprinsul ţărilor beligerante. Face un istoric al mişcărilor pentru combaterea războiului şi încheie cu indemnul ca toţi oamenii de bine să se unească pentru a lupta impotriva primejdiei ameninţătoare a unui nou război.

Dl Franyo Zoltán vorbeşte în limba maghiară făcând un bilanţ al dezastrului provocat de răsboiul trecut. Oratorul într'o cuvântare foarte insufleţită demonstrează că viitorul război este o consecinţă a luptei ce se dă între Capital şi Muncă. Nebuni şi ticăloşi, exploatatori ai industriei de răsboi pregătesc dezastrul cel mare, mai mare decât şi-l poate oricine închipui, al zilei de mâine. In numele milioanelor de mutilaţi ai războiului, cari astăzi îşi tânjesc cerşând viaţa lor mizeră, protestează impotriva oricărei încercări de a impinge omenirea într'un nou 1914. Citează apoi date statistice din partea lui Leon Frank „Der Mensch ist gut" şi incheie cu un aspru protest impotriva răsboiului.

Dl **Enric Simonis** vorbeşte în numele celor cari au fost târâţi în grozăviile frontului la vârsta de abia 17 ani, apoi ia cuvântul delegatul Sindicatelor muncitoreşti din Timişoara, dl **Matei Friedmann,** aducând adesiunea proletariatului manual la hotărârile acestei întruniri. Dsa spune că războiul început 1914 nu s'a terminat încă, el durează încă şi azi. Dacă însă marii capitalişti cred că vor putea rezolva problema şomajului printr'un nou măcel în masă, atunci se înşală foarte mult, căci muncitorii nu se vor lăsa înşelaţi.

Mai iau cuvântul dnii Ion Cantor, în numele angajaţilor particulari, A Kubán iunior ziarist, în numele tineretului şi Iulia Klein, în numele muncitoarelor din uzini.

Dl Ion S. Udrea citeşte apoi următoarea moţiune, care este acceptată cu unanimitate de către cei presenţi.

Moţiunea:

Intelectuali şi muncitori, representanţi ai tuturor claselor sociale şi ai sindicatelor muncitoreşti din Timişoara, întruniţi astăzi 28 August, în sala „Novotny" ascultând expunerile delegaţilor asupra marei probleme care

se desbate astăzi la Amsterdam pentru înlăturarea răsboiului, declarăm că ne constituim cu unanimitate în Secţiune a Ligei împotriva războiului şi că ne obligăm să executăm întocmai hotărârile Congresului dela Amsterdam, pentru dobândirea idealului superior al păcii.

Pentru aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri delegăm următorul comitet provisoriu, compus din: d. ing. I. Cristescu, profesor la Şcoala Politehnică din T-şoara, dna Sofia Faur, d arh. Victor Vlad prof. la Şc. Politehnică din T-şoara, d dr. Ernest Mühle, d Zoltan Franyo, d Ion S. Udrea. d dr. Victor Déznai director de liceu, d Iosif Melius publicist, Ferdinand Gallas sculptor, dna N. Miklos Betta publicistă, Ion Kantor funcţionar particular, Rudolf Scheibel muncitor, Matei Friedmann muncitor, dra Estera Magyar maestră de gimnastică şi Ştefan Herczka ziarist.

După aprobarea cu unanimitate a moţiunei dl prof. Cristescu închide această grandioasă întrunire, unde reprezentanţii ai tuturor categoriilor sociale, fără consideraţii de clasă şi de naţionalitate s-au adunat pentru a protesta împotriva unui nou război.

—

S'a înfiinţat un sindicat al muncitorilor din port

Timişoara. — In urma tratamentului vitreg la care au fost supuşi din partea antreprenorilor, pentru a lupta împotriva exploatatorilor lor, cari îi plăteau de multe ori doar cu 15—20 lei pe zi pentru o muncă extrem de grea, muncitorii din portul canalului Bega s'au constituit în „Sindicat al muncitorilor din port din Timişoara".

Problema şcoalei româneşti din Jugoslavia

Ca în toţi anii dealtfel, Ministerul Instrucţiunii a publicat şi în anul acesta tabloul catedrelor vacante dela şcoalele secundare româneşti de peste hotare. Văzând acest tablou însă rămâi cam nedumerit. Vezi anume că avem şcoale româneşti în Grecia, în Albania, ba le avem chiar şi în Bulgaria. Foarte bine: Avem Români în aceste ţări, este firesc să aibă şi şcoală românească. Dar despre Jugoslavia nu găseşti nimic. Şi atunci întrebarea se impune dela sine: De ce nu avem o şcoală secundară românească şi în Jugoslavia? Cu această ţară suntem doar în raporturi cu mult mai prieteneşti, decât cu oricare din cele mai sus. Şi — pare-se — avem şi o convenţie în această privinţă. De ani de zile mereu se agită această problemă fără însă ca cineva să se gândească a-i da o deslegare. „Sârbii nu vor să pună convenţia în aplicare şi n'ai ce le face. Doar nu ne-om strica noi cu ei pentru un fleac de şcoală. Şi-apoi avem noi în Banat şi în special în Timişoara destule şcoale pentru copiii din Banatul jugoslav". Acesta-i răspunsul stereo- tip pe care îl primeşti pretutideni.

Ei bine! Aşa nu mai poate merge. Trebueşte făcut ceva. Şi cât mai de grabă. Căci în vreme ce noi stăm cu mânile în buzunar, dincolo jalea se întinde tot mai mult.

Politica de a aduce dincoace şi a concentra în Timişoara mai ales, copiii români din Banatul Jugoslav a dat cel mai lamentabil faliment. Şi iată pentruce: Rostul acestor copii este ca, după terminarea şcoalei, să se reîntoarcă acolo de unde au plecat, să ţină aprins focul sacru al românismului în inimile celor 100.000 de Români. Câţi s'au întors şi câţi se vor mai reîntoarce? Afară de câţiva preoţi şi vre-o doi-trei dascăli, nici unul.

De parte de noi gândul vreunei jigniri. Ii înţelegem, că n'au ce căuta acolo cu diplome româneşti, căci nu primesc locuri. Dar iarăşi nu putem lăsa să bâjbâe în întunerec Românii jugoslăveni, fără a le întinde lumina binefăcătoare a ştiinţei, care să-i conducă prin întunerecul infernului din zilele noastre.

Se impune, prin urmare, o altă soluţionare a acestei probleme, care să dea roade mai multe: **crearea — cu orice preţ şi orice sacrificiu a unei şcoală secundare românesti în Banatul jugoslav.**

Ni se va mai răspunde desigur, că pentru aceasta există un punct în convenţia şcolară româno-jugoslavă. Apoi noi credem, că tocmai aci este buba. Dacă această nenorocită convenţie nu se aplică, să se ştie, că şi acel anumit punct referitor la şcoala secundară, contribue enorm de mult.

In convenţie se pomeneşte, anume, despre înfiinţarea unei şcoale normale româneşti. Iar Sârbii nu admit în ruptul capului acest lucru. In şcoala lor primară, care este de stat, fie ea chiar şi cu limba de predare română, ei nu admit să între un absolvent de şcoală românească, ca învăţător.

Dar în afară de aceasta, mai sunt şi alte considerente, pentru cari credem, că nu pierdem prea mult, dacă abandonăm gândul acestei şcoale normale. Şi iată de ce: In întreg Banatului jugoslav avem 87 şcoale primare româneşti, trecute în buget. La aceste şcoale funcţionează 22 învăţători români. Avem prin urmare nevoie de încă 65. Având şcoală normală românească în Vârşeţ, în cel mult 5 ani îi avem pe aceştia. Şi atunci ce face mai departe şcoala normală românească? Creiază absolvenţi, cari să aştepte până ce moare, sau se pensionează câte un învăţător ca să-i ia locul? Doar nu va crede cineva, că vor veni Sârbii să ofere posturi în şcoalele lor primare absolvenţilor dela şcoala românească.

Astfel stând lucrurile, rămâne de făcut altceva: Să se înfiinţeze un gimnaziu românesc cu patru clase, cu profesori români şi cu sediul fie în vre-un centru bănăţean, fie chiar la Beograd. Avantagiile acestei deslegări sunt din cele mai mari. Având odată şcoală românească în ţară, desigur că şi acei Români vor merge la această şcoală, cari din cauza prea marilor cheltueli nu-şi pot permite să treacă în România. Apoi funcţionarii de stat, români, nu vor mai fi siliţi să-şi dea copiii la şcoale sârbeşti, deoarece lor nu li se permite să-şi ţină copiii în România.

Şi, terminând patru clase secundare româneşti, dar recunoscute de statul jugoslav, copiii se vor putea înscrie fie în cursul superior al liceului (sârbesc deocamdată!), fie la o şcoală normală sârbească. sau o şcoală comercială. Eu nu pot crede, că după patru ani de şcoală românească şi apoi cu ore de limba română în cursul superior (căci având profesor român, se va putea preda), să nu poţi face din aceşti copii învăţători români, funcţionari sau comercianţi şi industriaşi. Ne trebuesc pentru aceasta doar câţiva profesori de inimă. Şi de aceştia se mai găsesc.

Dar — va zice cineva — nu-i de ajuns aceasta. In vremurile astea de criză, când bugetul este aşa de amărît, din ce s'ar susţine acest gimnaziu?

Apoi să facem o mică socoteală: Avem întâiu şi întâiu — în urma celebrelor desfiinţări de şcoale — atâţia profesori neîncadraţi. Se va găsi deci uşor. modalitatea să am cinci profesori. Iar celelalte cheltueli la un loc nu necesită nici pe departe atâţia bani, câţi se ridică anual dela diferite ministere şi autorităţi pentru asemenea ajutoare acordate acestori Români, dar cari, de cele mai multe ori, nu ajung la destinaţie. Să se calculeze numai de cei în drept ce sume s'au ridicat până acuma şi se va vedea, că ele ar fi fost suficiente pentru întreţineuea unei şcoale cu internat cu tot pe cel puţin 10-15 ani.

Puţină osteneală numai şi problema s'ar rezolva de minune. N'avem în această privinţă, decât să luăm exemplu dela minorităţile noastre.

Sperăm că Dl primministru Vaida. care este în acelaş timp şi ministru de externe, şi care cunoaşte bine de tot această problemă va căuta să-i dea o soluţie.

Manualele şcolare.

Ministerul instrucţiunii a hotărât ca în viitorul an şcolar să se utilizeze manualele didactice, întrebuinţate în anul şcolar încheiat.

Aceasta hotărâre anulează o alta, de sub trecutul guvern, care dispunea o schimbare totală a programe. analitice şi a manualelor didactice.

Redactor responzabil:
Ion Stoia-Udrea
Ed. „VREREA" Tip. Csendes Timişoara.